

Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό
τόμος 7 (3) 307-316
Δημοσιεύτηκε: 31 Δεκεμβρίου 2009

Inquiries in Sport & Physical Education
Volume 7 (3) 307-316
Released: December 31, 2009

www.hape.gr/emag.asp

ISSN 1790-3041

Η Ελλάδα ως Μόνιμος Τόπος Τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Οι Προτάσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή

Ευάγγελος Αλμπανιδής¹, Robert Barney², & Νικόλαος Χούτας
¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ²Western Ontario University

---

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να συγκεντρώσει και να επεξεργαστεί τα δεδομένα που σχετίζονται με τις ελληνικές προτάσεις για έναν μόνιμο τόπο τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων που υποβλήθηκαν από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή το 1976 και το 1980. Διερευνήθηκαν οι συνθήκες που προκάλεσαν την υποβολή των προτάσεων αυτών καθώς και την αποδοχή την οποία γνώρισαν από τον πολιτικό κόσμο και το διεθνή τύπο. Ως πηγές χρησιμοποιήθηκαν αρχεία του Κωνσταντίνου Καραμανλή και του μέλους της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (Δ.Ο.Ε.) James Worrall, αρχεία ή Πρακτικά Συνόδων της Δ.Ο.Ε. και ένας σημαντικός αριθμός δημοσιευμάτων της εποχής. Η αντιπαράθεση ανάμεσα στις δυο υπερδυνάμεις και τα επαναλαμβανόμενα μποϊκοτάζ προκάλεσαν ουσιαστικά την υποβολή των προτάσεων. Η δεύτερη πρόταση του Κ. Καραμανλή το 1980 ήταν καλύτερα σχεδιασμένη και ουσιαστικότερη καθώς πρότεινε μια συγκεκριμένη τοποθεσία η οποία στην πραγματικότητα θα αποκτούσε έναν ουδέτερο και απαραβίαστο χαρακτήρα. Οι Η.Π.Α. φαίνεται ότι εκμεταλλεύτηκαν την ιδέα του μόνιμου τόπου το 1980 με σκοπό να εμφανισθούν παγκοσμίως ότι έχουν να παρουσιάσουν μια εναλλακτική πρόταση σχετικά με το μέλλον των Αγώνων και ουσιαστικά παρακίνησαν τον Κ. Καραμανλή να υποβάλλει εκ νέου την πρότασή του.

Λέξεις κλειδιά: *Ολυμπιακοί Αγώνες, Κωνσταντίνος Καραμανλής, Μόνιμος τόπος τέλεσης, Juan Antonio Samaranch*

A Permanent Site for the Olympic Games- The Greek Proposals of Constantine Karamanlis

Evangelos Albanidis¹, Robert Barney², & Nikolaos Choutas¹
¹Democritus University of Thrace, ²Western Ontario University

Abstract

The purpose of this study was to gather and process data relevant to the Greek proposals for a permanent site of the Olympic Games submitted by Constantine Karamanlis in 1976 and 1980. More specifically, we tried to study the background leading to these proposals as well as the acceptance they had by the international press and the political platform. The Constantine Karamanlis foundation and the Archive of James Worrall provided us with the greatest number of primary sources such as the archive and the proceedings of Olympic Congresses as well as a big number of news paper's articles. Confrontation between the two super powers and the recurring boycotts caused the particular proposal to come in the C. Karamanlis' proposals. The second proposal was better planned and substantiated since it recommended specific location which would in fact acquired a neutral and inviolable character. The USA exploited the idea of a permanent site in 1980 in order to appear worldwide that they do have an alternative proposal regarding the future of the Games and urged C. Karamanlis to re-submit his proposal.

Key words: *Olympic Games, Constantin Karamanlis, Juan Antonio Samaranch, Permanent site*

Εισαγωγή

Οι σύγχρονοι θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες, από την πρώτη στιγμή της ανασύστασής τους το 1896, διεξάγονται περιφερειακά σε ξεχωριστό τόπο κάθε φορά, σε διαφορετικές ηπείρους, χώρες και πόλεις. Το καθεστώς αυτό έχει αναμφισβήτητα προσδώσει στους Αγώνες, στα πρώτα τους τουλάχιστον βήματα, μια οικουμενική και διεθνή διάσταση. Βοήθησε στη μαζικότερη συμμετοχή αθλητών, ανδρών και γυναικών, διευκόλυνε στην εξάπλωσή τους και τον βαθμιαίο μετασχηματισμό τους στο σημαντικότερο πολιτισμικό γεγονός του πλανήτη μας.

Θα μπορούσε άραγε κανείς να φανταστεί τους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες να διοργανώνονται σε έναν μόνιμο τόπο εναρμονισμένοι με την αρχαία ελληνική παράδοση;

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να συγκεντρώσει και να επεξεργαστεί τα δεδομένα που σχετίζονται με τις ελληνικές προτάσεις για έναν μόνιμο τόπο τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων που υποβλήθηκαν από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή το 1976 και το 1980. Πιο συγκεκριμένα, διερευνήθηκαν οι συνθήκες που προκάλεσαν την υποβολή των προτάσεων αυτών καθώς και η αποδοχή την οποία γνώρισαν από τον πολιτικό κόσμο και το διεθνή τόπο. Τα αρχεία του Κωνσταντίνου Καραμανλή και του μέλους της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (Δ.Ο.Ε.) James Worrall,¹ υπήρξαν οι κύριες πηγές εντοπισμού του σχετικού υλικού προς διερεύνηση. Εκεί εντοπίστηκε ένας σημαντικός αριθμός πρωτογενών πηγών όπως η επίσημη αλληλογραφία και τα αρχεία ή Πρακτικά Συνόδων της Δ.Ο.Ε. αλλά και ένας σημαντικός αριθμός δημοσιευμάτων εφημερίδων και περιοδικών της εποχής.

Η πρώτη πρόταση του Κωνσταντίνου Καραμανλή

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Μόντρεαλ το 1976 ήταν αυτοί που έδωσαν την αφορμή σε ένα σύνολο ανθρώπων να σκεφθούν ότι η κατάσταση αυτή με τους προαναφερόμενους Αγώνες δεν θα μπορούσε να συνεχιστεί. Είχε προηγηθεί άλλωστε το μποϊκοτάζ του 1956 και τα αιματηρά γεγονότα του 1972 στο Μόναχο. Στους αγώνες του 1976, 28 Αφρικανικά κράτη αποχώρησαν εκφράζοντας τη διαμαρτυρία τους ενάντια στη συμμετοχή της Ν. Ζηλανδίας η οποία διατηρούσε στενούς αθλητικούς δεσμούς με τη χώρα του «απαρτχάιντ» τη Ν. Αφρική.² Προκλήθηκαν, επίσης, έντονες αντιπαραθέσεις μεταξύ των μελών της Δ.Ο.Ε. και της Ταϊβάν, με αποτέλεσμα την αποχώρηση της συγκεκριμένης

χώρας από τους Αγώνες.³

Τα γεγονότα αυτά και το υπερβολικό κόστος διεξαγωγής των Αγώνων του Μόντρεαλ ουσιαστικά παρακίνησαν τον Κωνσταντίνο Καραμανλή να υιοθετήσει και να υποβάλλει στη Δ.Ο.Ε. την πρόταση της μόνιμης διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων. Την περίοδο εκείνη ο πρώτος που δημόσια υποστήριξε την επιστροφή των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα και τη μόνιμη τέλεσή τους ήταν ο L. Cross, το μέλος της Δ.Ο.Ε. από τη Ν. Ζηλανδία. Σε συνέντευξή του στο *Associated Press* δήλωσε ότι: «είμαι έτοιμος να υποστηρίξω την ιδέα της επιστροφής των Ολυμπιακών Αγώνων στην γενέτειρά τους, την Ολυμπία».⁴ Ο L. Cross εξέφρασε επίσης την άποψη ότι ένας μόνιμος τόπος τέλεσης των Ολυμπιακών θα επέλυε πολλά προβλήματα του ολυμπιακού κινήματος υπό τον όρο ότι αυτή η τοποθεσία θα ήταν ένα ουδέτερο έδαφος κατά παρόμοιο τρόπο με την έδρα των Ηνωμένων Εθνών.⁵ Διερευνώντας το κίνητρο της προτροπής αυτής του Cross, θεωρούμε ότι το προαναφερόμενο μέλος της Δ.Ο.Ε. προσπάθησε με την πρότασή του να βγει από το αδιέξοδο. Διατύπωσε την πρόταση αυτή δημόσια, ουσιαστικά για να εξαγνιστεί για τη συμπεριφορά της χώρας του που ήταν η αιτία του πρώτου εκτεταμένου μποϊκοτάζ στην ολυμπιακή ιστορία.

Στις 21 Ιουλίου 1976 ο Αμερικανός γερουσταστής Bill Bradley, ολυμπιονίκης το 1964, δημοσίευσε ένα άρθρο στους *New York Times* στο οποίο διατύπωνε τις 5 ιδέες του σχετικά με την αναμόρφωση των Αγώνων. Μια από τις ιδέες του σχετιζόταν με το μόνιμο τόπο τέλεσης:

«...οι Ολυμπιακοί πρέπει να διοργανώνονται μόνιμα στην Ελλάδα, την χώρα καταγωγής τους. Όλα τα έθνη τα οποία συναγωνίζονται στους Αγώνες οφείλουν να βοηθήσουν οικονομικά στην κάλυψη των δαπανών για τις μόνιμες εγκαταστάσεις οι οποίες θα μπορούσαν να καταλήξουν αυτό-συντηρούμενες. Κάθε τέσσερα χρόνια οι νέοι του κόσμου θα επιστρέφουν στην Ολυμπία ώστε να συναγωνιστούν σε ένα πνεύμα φιλίας στις τελειότερες αθλητικές εγκαταστάσεις στον κόσμο.»⁶

Τα πολιτικά γεγονότα που σημάδεψαν τους Αγώνες στο Μόντρεαλ και το υψηλό τους κόστος οδήγησαν τον Πρωθυπουργό της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Καραμανλή να αποστείλει επιστολή στον πρόεδρο Killanin στις 29 Ιουλίου 1976 προτείνοντας την Ελλάδα ως το μόνιμο τόπο τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων:

³ . Alfred Senn: *Power Politics and the Olympic Games. A history of the power brokers, events and controversies that shaped the Games*, Champaign, 1999, pp.165-166.

⁴ . *Associated Press*, 20 July 1976.

⁵ . Temple Young: "Να επιστρέψουν στο λίκνο τους οι Ολυμπιακοί Αγώνες - Για πάντα", *Τα Νέα*, 26 Ιουλίου 1976, σελ.14. (Αρχειο Κωνσταντίνος Καραμανλής).

⁶ . *New York Times*, 21 July 1976.

¹ . Τα αρχεία του James Worrall φιλοξενούνται στο Διεθνές Κέντρο Ολυμπιακών Σπουδών (International Centre for Olympic Studies) του Πανεπιστημίου του Western Ontario στον Καναδά.

² . *Congressional Record*, 29 January 1980.

«Οι διαπιστώσεις αυτές, οι οποίες δεν είναι μόνο δικές μου, ούτε οφείλονται μόνο στην ιδιαίτερη εναισθησία του ελληνικού λαού έναντι της της ολυμπιακής ιδέας, με οδήγησαν στην απόφαση να σας προτείνω να ορισθεί η Ελλάς ως μόνιμος χώρος για την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων».⁷ Σύμφωνα με τα πρακτικά της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής (Ε.Ο.Ε.), εμπνευστής αυτής της ιδέας ήταν ο Τ. Αθανασιάδης, αρχηγός της ελληνικής αποστολής στο Μόντρεαλ. Ο Τ. Αθανασιάδης μετά τις συζητήσεις του με το μέλος της Δ.Ο.Ε. Επαμεινώνδα Πετραλιά διαβίβασε στον Υφυπουργό Προεδρίας της Κυβερνήσεως Αχιλλέα Καραμανλή την πρότασή του. Αυτός με τη σειρά του την κοινοποίησε στον Κωνσταντίνο Καραμανλή.⁸

Ο Πρόεδρος της Δ.Ο.Ε. Λόρδος Killanin στην απάντησή του (1 Αυγούστου 1976) διευκρίνισε στον Έλληνα Πρωθυπουργό ότι οι προτάσεις του θα ληφθούν υπόψη «αν υπάρξει οποιαδήποτε αλλαγή στη διαμόρφωση της μακροπρόθεσμης πολιτικής της Δ.Ο.Ε.».⁹

Η πρόταση από τον Πρωθυπουργό Καραμανλή αν και αντιμετωπίστηκε με σχετική αδιαφορία από τον Πρόεδρο της Δ.Ο.Ε., είχε ευμενή απήχηση σε μερικές Ευρωπαϊκές κυρίως εφημερίδες όπως: *Le Monde*, *Le Figaro* και τους Βρετανικούς *Times*. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί από ένα άρθρο σε ελληνική εφημερίδα το οποίο παραπέμπει στις παραπάνω ευνοϊκές αναφορές.¹⁰ Η αδιάφορη στάση της Δ.Ο.Ε., κατά πάσα πιθανότητα, οφείλεται στο γεγονός ότι καμία ιδιωτική συζήτηση με τη Δ.Ο.Ε. δεν προηγήθηκε πριν την υποβολή της πρότασης.¹¹

Η ελληνική πρόταση συζητήθηκε από τα μέλη της Δ.Ο.Ε. στην 79^η Σύνοδο της Δ.Ο.Ε. που διεξήχθη στην Πράγα το 1977. Σύμφωνα με τα πρακτικά:

«Από τις απαντήσεις των μελών σχετικά με την επιστολή κατέστη φανερό ότι υπήρξε γενική ομοφωνία απόψεων που διάκειντο ευνοϊκά στην περιφερειακή τέλεση των Αγώνων». Η απόφαση της Συνόδου ήταν η ακόλουθη: «Τα μέλη της Δ.Ο.Ε. στην Ελλάδα και η

Ε.Ο.Ε. θα εξετάσουν την πρόταση σε συνεργασία με την Επιτροπή για τη Διεθνή Ολυμπιακή Ακαδημία και θα παρουσιάσουν την αναφορά τους στην επόμενη Σύνοδο».¹² Πράγματι, συστάθηκε επιτροπή από τους Mzali, Λάππα, Πετραλιά, Di Stephano και Siperko με την εντολή να μελετήσουν το θέμα και να εισηγηθούν σχετικά.¹³

Όλοι περίμεναν με ανυπομονησία τη σχετική συζήτηση που θα διεξάγονταν κατά τη διάρκεια της 80^{ης} Συνόδου της Δ.Ο.Ε. στην Αθήνα, η οποία πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 1978. Ωστόσο η ελληνική πρόταση δεν συμπεριλήφθηκε στην ημερήσια διάταξη της Συνόδου.¹⁴ Ήταν προφανές ότι η Δ.Ο.Ε. προσπάθησε να αφήσει σε εκκρεμότητα το ζήτημα. Η πρόταση αποσύρθηκε κυρίως μετά το θάνατο του Επαμεινώνδα Πετραλιά (Νοέμβριος 1977) ο οποίος ήταν μέλος της Δ.Ο.Ε. στην Ελλάδα, πρώην πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας (Δ.Ο.Α.) και υποστηρικτής της ιδέας. Φάνηκε επίσης ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν ήταν πολύ καλά προετοιμασμένη ώστε να διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις και να δώσει λύσεις στα αιτήματα του Μ. Mzali, του προέδρου της Επιτροπής η οποία ορίστηκε από το Λόρδο Killanin για να εξετάσει την πρόταση.¹⁵

Συνεπώς, ενώ αρχικά η πρόταση έγινε δεκτή ευγενικά, αποσιωπήθηκε στη συνέχεια.

Η αναγκαιότητα μιας νέας πρότασης

Η συζήτηση για τη μόνιμη τέλεση των Αγώνων στην Ελλάδα ήρθε και πάλι στο προσκήνιο κατά τη διάρκεια της περιόδου πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες στη Μόσχα το 1980. Ήταν προφανές ότι ο «ψυχρός πόλεμος» θα επηρέαζε τους Αγώνες. Ένα άρθρο στους *New York Times* το οποίο γράφτηκε τον Αύγουστο του 1979 από την Ελένη Βλάχου, συντάκτρια και εκδότρια της εφημερίδας *Καθημερινή*, υπενθύμισε στο κοινό την ελληνική πρόταση. Σύμφωνα με τη συντάκτρια:

«Στην παρούσα φάση, οι Αγώνες είναι πιο κοντά στην αυτοκτονία από το θάνατο λόγω της ιμπεριαλιστικής εφαρμογής ή του πολέμου. Οι Αγώνες έχουν προσλάβει

⁷ . Κωνσταντίνος Καραμανλής: "Αναστήλωση της Δημοκρατίας 1974-1977", στο: *Αρχείο, Γεγονότα και Κείμενα*, τ.9, Αθήνα 1999, σελ. 269-270. Αρχείο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Για την αγγλική μετάφραση βλέπε επίσης Archive of James Worrall, *Session Prague*, 15/18-6-1977. Βλέπε επίσης: James Worrall: *My Olympic Journey*, Canada, Canadian Olympic Association, 2000, p.150.

⁸ . Πρακτικά Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής, 10^η Συνεδρίαση, 2/7/1981, σελ.273-274.

⁹ . Γιάννα Πανουσοάκη: "Το όραμα του Κ.Καραμανλή για την αναβίωση του Ολυμπιακού ιδεώδους. Η πρότασή του για τη μόνιμη τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα", *Αθληση και Κοινωνία*, 14, 1996, σελ.22-29, ειδ. σελ. 23.

¹⁰ . "Ευμενής υποδοχή διεθνώς της προτάσεως Καραμανλή", *Η Καθημερινή*, 3 Αυγούστου 1976, σελ. 2. Αρχείο Κωνσταντίνου Καραμανλή.

¹¹ . F. Lesly: "Πολλοί ευνοούν την επιστροφή των Ολυμπιακών στην κοιτίδα τους", *Η Καθημερινή*, 14 Αυγούστου 1976, σελ. 3.

¹² . IOC General Session Minutes, 79th IOC Session, Prague 1977, vol.IV, 1956-1988, p.246.

¹³ . Πρακτικά Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής, 10^η Συνεδρίαση, 2/7/1981, σελ. 274.

¹⁴ . IOC General Session Minutes, 80th IOC Session, Athens 1978, vol.IV, 1956-1988, pp.253-259.

¹⁵ . Ελευθέριος Σκιαδάς: *100 Χρόνια Νεώτερη Ελληνική Ολυμπιακή Ιστορία*, (Αθήνα: Δ.Ο.Α., 1996), σελ.453. Πρακτικά Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής, 10^η Συνεδρίαση, 2/7/1981, σελ. 274: «Αργότερα ο κ. Mzali επισκέφθηκε την Ελλάδα και ήλθε σε συνεννόηση με τον κ.Αχιλλέα Καραμανλή, από τον οποίο ζήτησε ένα φάκελο με τις σχετικές προτάσεις, για να τις μελετήσουν. Ο κ. Αχ. Καραμανλής αντιπρότεινε να ζητήσει η ΔΟΕ τα στοιχεία που θέλει για να τις υποβληθούν. Το θέμα έμεινε σε εκκρεμότητα».

τερατώδεις διαστάσεις, έχουν γίνει τόσο ακριβοί ώστε ακόμα και οι εξαιρετικά πλούσιες υπερδυνάμεις μόλις και μετά βίας θα μπορούσαν να τους αντέξουν οικονομικά».¹⁶

Η συντάκτρια πίστευε ότι η πλέον κατάλληλη θέση ως μόνιμος τόπος τέλεσης είναι η κοιλάδα της αρχαίας Ολυμπίας και θεωρούσε ότι πλούσιοι Έλληνες αλλά και πολίτες του κόσμου καθώς και ιδρύματα θα μπορούσαν να αναλάβουν να δημιουργήσουν τη Νέα Ολυμπία.

Σχετικές συζητήσεις στη Βουλή των Αντιπροσώπων στις Η.Π.Α.

Η εισβολή των Σοβιετικών στρατευμάτων στο Αφγανιστάν, λίγους μήνες πριν από τους Ο.Α. της Μόσχας, προκάλεσε αναταραχή στην Κυβέρνηση και στο Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών. Στις 17 Ιανουαρίου 1980 η Γερουσία με ομόφωνη απόφαση έδωσε τη συγκατάθεσή της στην μεταφορά του τόπου τέλεσης των χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων του 1980. Πιο συγκεκριμένα η Βουλή των Αντιπροσώπων καλούσε:

«... τον Πρόεδρο να αναλάβει ουσιαστικές δράσεις ώστε να εκφράσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες την ανησυχία τους για την απρόκλητη αυτή επίθεση, περιλαμβάνοντας μεταξύ άλλων την προτροπή για μεταφορά των Ολυμπιακών Αγώνων από τη Μόσχα και προτρέποντας τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή και την Ολυμπιακή Επιτροπή των Ηνωμένων Πολιτειών να αναζητήσουν εναλλακτικό τόπο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες που έχουν προγραμματιστεί για αυτό το καλοκαίρι».¹⁷

Έτσι, το πρώτο βήμα αφορούσε στην ιδέα επανακαθορισμού του τόπου τέλεσης των Αγώνων του 1980 και στην οργάνωση κάποιου είδους αντιαθλητικής διαμαρτυρίας. Ο γερουσιαστής Derwinski εξέφρασε τις επιφυλάξεις του και πρόσθεσε ότι δεν υπήρχε καμιά πιθανότητα αυτή η ιδέα να επιτύχει εκτός εάν «η ελληνική κυβέρνηση προσφέρονταν να οργανώσει μια συμβολική ολυμπιακή διοργάνωση στον τόπο που γέννησε τους Ολυμπιακούς Αγώνες».¹⁸

Κάτω λοιπόν από αυτές τις συνθήκες ο πρόεδρος των Η.Π.Α. Jimmy Carter προχώρησε το ζήτημα ακόμη περισσότερο. Υποστήριξε ένθερμα όχι μόνο την οργανωμένη αποχή από τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Μόσχας αλλά και την επιστροφή των Αγώνων στην Ελλάδα. Κατα πάσα πιθανότητα ο Carter επιθυμούσε να εμφανιστεί ότι ενδιαφέρονταν για την αναμόρφωση των Αγώνων και δήλωνε:

¹⁶ . Helen Vlachos: "Return the Olympics to Greece Permanently. They started there", *The New York Times*, 12 August 1979, p. E 21.

¹⁷ . *House of Representatives, Congressional Record, Proceedings and Debates of the 96th Congress, 2nd Session, 17 January 1980, H.13.* Βλέπε επίσης δύο άλλα ψηφίσματα με ανάλογο περιεχόμενο: H. R. Con. Res. 333, 22 January 1980, S. 38. H. R. Con. Res. 334, 22 January 1980, S. 56.

¹⁸ . Edward Derwinski: *H.R. Congressional Record*, 22 January 1980, S. 41.

«Εκφράζω την προσωπική μου υποστήριξη στην εγκαθίδρυση ενός μόνιμου ολυμπιακού τόπου για τους θερινούς και για τους χειμερινούς Αγώνες. Κατα την άποψή μου, ο πλέον κατάλληλος μόνιμος τόπος για τους θερινούς Αγώνες θα είναι η Ελλάδα. Αυτή είναι η προσωπική μου θέση και έχω ζητήσει στην Αμερικανική Ολυμπιακή Επιτροπή να υποστηρίξει αυτή τη θέση στη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή και ελπίζω όσο το δυνατόν περισσότερα έθνη να συμφωνήσουν με αυτή».¹⁹

Παράλληλα, ο γερουσιαστής Robert C. Byrd υπέβαλε τροποποιημένη πρόταση σύμφωνα με την οποία πρότεινε να χρησιμοποιούνται όχι μία αλλά πολλές έδρες, διαφορετικά δηλ. μέρη για κάθε άθλημα.²⁰ Λίγες μέρες αργότερα η απεσταλμένη του προέδρου Carter, κ. Anne Wexler διαβεβαίωνε τον Έλληνα πρωθυπουργό ότι οι Η.Π.Α. ήταν αποφασισμένες να υποστηρίξουν την πρόταση Καραμανλή για μόνιμη τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα.²¹ Αυτή η σαφής υποστήριξη της κυβέρνησης των Η.Π.Α. ίσως σχετιζόνταν με τις προσπάθειες να πειστούν οι Αμερικανοί -και όχι μόνο- αθλητές να απέχουν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Μόσχας. Κατά πάσα πιθανότητα, η στάση αυτή ήταν μια προσπάθεια των Η.Π.Α. να δείξουν ότι επιθυμούσαν την αναγέννηση των Ολυμπιακών Αγώνων. Υπό το φως των παραπάνω εμφανίστηκαν επίσης κάποια άρθρα τα οποία πρότειναν ότι οι Η.Π.Α., ίσως:

«προσφέρονται να εγκαταλείψουν το Λος Άντζελες ως τόπο τέλεσης για τους θερινούς Αγώνες του 1984. Αυτό θα επιτρέψει στις Η.Π.Α. να λειτουργήσουν από μια θέση ηθικής αμεροληψίας στα επόμενα βήματα».²² Η ίδια ιδέα επίσης εκφράστηκε από τον υποψήφιο για τον προεδρικό θώκο Ronald Reagan.²³

Ο Αυστραλός Πρωθυπουργός Malcolm Fraser, ο οποίος συναντήθηκε με τον Carter στην Ουάσινγκτον στις 31 Ιανουαρίου 1980 έκανε έκκληση για ένα εντυπωσιακό μπουϊκοτάζ των Ολυμπιακών της Μόσχας. Ο Malcolm Fraser ήταν ευνοϊκά διακείμενος στην ιδέα της οργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα. Στις 22 Ιανουαρίου 1980

¹⁹ . *The Associated Press*, 21 January 1980. "The War of the Games", *The New York Times*, 28 March 1980.

²⁰ . Βλέπε δήλωση του Robert C. Byrd: «Μερικοί έχουν προτείνει οι Αγώνες να εδρεύουν μόνιμα στην Ελλάδα, όπου αυτή η αθλητική συνάντηση δημιουργήθηκε. Εάν οι Ολυμπιακοί πρόκειται να συνεχιστούν, αυτό φαίνεται ότι είναι η μόνη διέξοδος. Μια άλλη πιθανότητα θα είναι να διεξάγονται διάφορα τμήματα της αθλητικής συνάντησης -κολόμβηση, αγωνίσματα στίβου, γυμναστική, κ.α-σε ξεχωριστά μέρη. Ίσως αυτό θα μπορούσε να γίνει αυτό το έτος ως εναλλακτική λύση στον τόπο της Μόσχας». *H.R. Congressional Record*, 22 January 1980, S. 58.

²¹ . *BBC Summary of World Broadcasts*, 29 January 1980.

²² . Lance Morrow: "The Boycott that might Rescue the Games", *Time*, vol. 115, No. 6, 11 February 1980, p. 48. "The War of the Games", *The New York Times*, 28 March 1980, p. A34.

²³ . "What's News", *Wall Street Journal*, 4 April 1980, p. 4.

έστειλε μια επιστολή στον Grange, ο οποίος ήταν Πρόεδρος της Αυστραλιανής Ολυμπιακής Επιτροπής, ώστε να τον πληροφορήσει επίσημα για τις κυβερνητικές απόψεις σχετικά με τη διοργάνωση των XXII^{ων} Ολυμπιακών Αγώνων στη Μόσχα. Εκτός των όσων σχετιζόνταν με το μποϊκοτάζ των Αγώνων ο Fraser επίσης πίστευε:

«Μια δυνατότητα επιλογής, για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, ιδιαίτερα σε μακροπρόθεσμη βάση, θα ήταν ένας μόνιμος τόπος τέλεσης στην Ελλάδα. Εάν δημιουργούνταν ανάλογη προοπτική η αυστραλιανή κυβέρνηση θα την υποστήριζε, και παράλληλα θα τη στήριζε οικονομικά. Η Ελλάδα προτείνει να απλοποιηθεί η επίλυση αυτών των προβλημάτων προσφέροντας -στον τόπο της Αρχαίας Ολυμπίας- την κατάλληλη τοποθεσία για τον μόνιμο εορτασμό των Αγώνων. Αυτός ο τόπος θα μπορούσε να κηρυχθεί ουδέτερη περιοχή στη βάση μιας διεθνούς συμφωνίας η οποία θα εγγυάται τα δικαιώματα αναφορικά με τις εγκαταστάσεις και την μη παραβίαση του χώρου και στον οποίο θα μπορούσε να αναγνωριστεί ο αποφασιστικός ρόλος της Ολυμπιακής Επιτροπής στον κόσμο του αθλητισμού».²⁴

Η στάση της Αυστραλίας έδειχνε ξεκάθαρα τη στενή σχέση των κρατών των Η.Π.Α. και της Αυστραλίας αυτή την περίοδο.

Φλογερός υποστηρικτής της πρότασης για μόνιμη έδρα των Ολυμπιακών Αγώνων ήταν επίσης ο γεροουσιαστής του New Jersey και κάτοχος χρυσού ολυμπιακού μεταλλίου το 1964 Bill Bradley, ο οποίος υπέβαλε στη Βουλή των Αντιπροσώπων μια επίσημη δήλωση καθώς επίσης και μια τροπολογία με προτάσεις για την αναμόρφωση των Ολυμπιακών. Μια από αυτές τις προτάσεις είναι εξαιρετικού ενδιαφέροντος:

« Για να τερματιστεί αυτό το είδος της διοργάνωσης που ανά τετραετία διεγείρει τις εθνικιστικές εξάρσεις είναι να δώσουμε στους Αγώνες ένα μόνιμο σπίτι στη χώρα καταγωγής τους, την Ελλάδα. Σύμφωνα με μια διευρυμένη αντίληψη, κάθε 4 χρόνια, οι νέοι όλου του κόσμου θα επιστρέφουν στην κοιτίδα των Αγώνων και θα ζουν μαζί για μια περίοδο 2 ή 3 μηνών όπου πραγματικά θα επικεντρώνονται στα ιδανικά επι των οποίων θεμελιώθηκαν οι Ολυμπιακοί». Η πρόταση που υπεβλήθη έγινε ομόφωνα αποδεκτή.²⁵

Η ανανεωμένη πρόταση από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή

Οι διεθνείς συνθήκες αναφορικά με τη Δ.Ο.Ε., το αφγανικό ζήτημα, το δίλημμα του μποϊκοτάζ των Αγώνων της Μόσχας και η στάση των Η.Π.Α. και της Αυστραλίας παρακίνησαν τον πρωθυπουρ-

γό Καραμανλή να επαναφέρει στη δημοσιότητα την ιδέα της μόνιμης τέλεσης σε πιο επίσημη βάση. Η νέα αυτή πρόταση υπεβλήθη στις 29 Ιανουαρίου 1980 σύμφωνα με την οποία η Ελλάδα προσέφερε στη Δ.Ο.Ε. ένα μόνιμο, ουδέτερο και απαραβίαστο χώρο για τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων. Σύμφωνα με την πρόταση:

«Η Ελλάς προσφέρεται να διευκολύνει στη λύση των προβλημάτων αυτών διαθέτοντας τον κατάλληλο χώρο - και μάλιστα στην Αρχαία Ολυμπία- για την μόνιμη τέλεση των Αγώνων. Ο χώρος αυτός μπορεί να προσλάβει το χαρακτήρα ουδέτερου εδάφους με μια διεθνή συμφωνία που θα κατοχυρώνει τα δικαιώματα στις εγκαταστάσεις, θα καθιερώνει το απαραβίαστο της περιοχής και θα αναγνωρίζει τον αποφασιστικό ρόλο της Ολυμπιακής Επιτροπής στην αθλητική αρμοδιότητά της. Και εν πάσει περιπτώσει η Ελλάς είναι διατεθειμένη να συζητήσει τις ρυθμίσεις που θα κριθούν από την Επιτροπή σας ως αναγκαίες για τον σκοπό αυτό.»²⁶

Πιο συγκεκριμένα, η Ελληνική Κυβέρνηση προσέφερε 1250 εκτάρια γης κρατικής ιδιοκτησίας κοντά στον αρχαιολογικό χώρο της Ολυμπίας στην Κυλλήνη, ή στο Κατάκολο ή στον Καϊάφα. Σε μία από τις τρεις προτεινόμενες περιοχές θα δημιουργούνταν μια ουδέτερη ζώνη υπο τη δικαιοδοσία της Δ.Ο.Ε.²⁷ όπου θα διασφαλιζόνταν και η μη παραβίαση του χώρου.²⁸ Η Νέα Ολυμπία θα εξοπλιζόνταν τελικώς με μόνιμες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες έτσι ώστε να «συνεισφέρουν για την καλύτερη δυνατή συνέχεια του θεσμού των Ολυμπιακών Αγώνων στην υπηρεσία της διεθνούς ειρήνης και των υψηλών ιδανικών της ανθρωπότητας».²⁹

Οι περισσότεροι Έλληνες ήταν γοητευμένοι από αυτή την προσδοκία και ο φιλο-κυβερνητικός τύπος και τα κρατικά μέσα ενημέρωσης παρουσίαζαν την πρόταση ως «μια μεγάλη ιδέα η οποία υποστηρίζονταν από όλους τους Έλληνες πολίτες και όλα τα πολιτικά κόμματα».³⁰ Μόνο η κομμουνιστική εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, δημοσίευσε ένα άρθρο με πολλές διαφωνίες.³¹ Είναι αλήθεια ότι ο κομμουνιστικός κόσμος δεν υποστήριζε αυτή την ιδέα επειδή η Ελλάδα ήταν κομμάτι του αποκαλούμενου δυτικού

²⁶ . Μήνυμα Κωνσταντίνου Καραμανλή που στάλθηκε από την Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή στις 29 Ιανουαρίου 1980. *Πρακτικά της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής*, 10^η Συνεδρίαση, 2/7/1981, σελ. 275. Για την αγγλική μετάφραση βλέπε επίσης Archive of James Worrall Session Lake Placid, 10-12/2/1980.

²⁷ . "Back to Olympia", *The Economist*, 23 February 1980, p. 54.

²⁸ *IOC General Session Minutes*, 82nd IOC Session, Lake Placid 1980, Vol. IV, 1956-1988, p. 278.

²⁹ . *New Olympia*. Ministry to the Prime Minister, Government of Greece. Hellenic Olympic Committee (unpaginated). Archive of Constantine Karamanlis.

³⁰ . *Νέα Πορεία*, 3 Φεβρουαρίου 1980, σελ.1.

³¹ Αλέξης Οικονομίδης: "Η Ελλάδα και οι Ολυμπιακοί Αγώνες: Μια νέα «Μεγάλη Ιδέα»?", *Ριζοσπάστης*, 7 Φεβρουαρίου 1980, σελ.3.

²⁴ . Archive of James Worrall, Session Lake Placid, 10/12-2-1980. See also the Interview of Malcolm in Associated Press: "Joins in Call for Olympic Boycott", *The Associated Press*, 31 January 1980.

²⁵ . *H.R.Con. Rec.* 96th Congress, 2nd Session, 29 January 1980, Amendment 1640, S. 500.

συνασπισμού, μέλος του Ν.Α.Τ.Ο. και είχε βλέψεις να γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.³² Σύμφωνα με ένα άρθρο στον *Ριζοσπάστη*: «η μόνιμη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα θα ισοδυναμούσε με ιδιοποίηση από το Ν.Α.Τ.Ο. ενός θεσμού που ανήκει σε όλους τους λαούς και που προωθεί το συνολικό συμφέρον για την ειρήνη».³³

Η ελληνική πρόταση έγινε δεκτή ευνοϊκά από το διεθνή τύπο.³⁴ Υπήρξαν βέβαια και άρθρα που εξέφραζαν πολλές επιφυλάξεις για το εγχείρημα. Σε σχετικό άρθρο των *Times* ο συντάκτης διατύπωνε την άποψη ότι η «κατάσταση της ελληνικής πολιτικής σκηνής δεν είναι σταθερή και παραμένει ιδιαίτερα ανησυχητική» και πρότεινε άλλες χώρες ως μόνιμους τόπους τέλεσης όπως την Ελβετία ή τη Σουηδία.³⁵

Ένθερος υποστηρικτής της ελληνικής πρότασης ήταν ο γνωστός Γάλλος συγγραφέας και μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Μ. Druon ο οποίος κατέθεσε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μια πρόταση για την εγκαθίδρυση στην Ολυμπία του μόνιμου τόπου τέλεσης.³⁶ Η πρότασή του υιοθετήθηκε τελικώς το Σεπτέμβριο του 1980 από την Εκπαιδευτική Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.³⁷ Επίσης ο πρόεδρος της Γαλλικής Ολυμπιακής Επιτροπής Κ. Collart εξέφρασε την υποστήριξή του στην ελληνική πρόταση.³⁸ Οι Ευρωπαίοι Φιλελεύθεροι Δημοκράτες υιοθέτησαν ένα ψήφισμα στο οποίο έκαναν έκκληση για τη δημιουργία μόνιμου τόπου για τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην Ελλάδα.³⁹ Η Simone Veil, Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δήλωσε ότι ήταν θετική στην τελική μεταφορά των θερινών Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα.⁴⁰ Ο Γερμανός Υπουργός Εξωτερικών Dietrich Gön-

scher εξέφρασε επίσης την υποστήριξή του στην ελληνική πρόταση.⁴¹

Βέβαια εκτός της ελληνικής ιδέας υπήρχε επίσης και το σχέδιο Lucas. Ο Lucas, Καθηγητής σε Πανεπιστήμια των Η.Π.Α., πρότεινε αμφότεροι οι θερινοί και χειμερινοί Αγώνες να διεξάγονται σε μια τοποθεσία της κεντρικής Ευρώπης σε μόνιμη βάση. Σύμφωνα με τον Lucas, ένα μόνιμο κέντρο Ολυμπιακών Αγώνων θα μπορούσε να χτισθεί είτε α) στην κεντρική Ελβετία, β) στο Ελσίνκι, ή γ) στην Αθήνα.⁴² Ένα άλλο πλάνο ήταν αυτό του Harry Saltzmann, ενός γεννημένου στον Καναδά κινηματογραφικού παραγωγού. Ανήσυχος σχετικά με την πολιτική αστάθεια στην Ελλάδα, ο Saltzmann, πρότεινε να ιδρυθεί μια “Ολυμπιακή Πόλη” στις Ηνωμένες Πολιτείες, σε μια έκταση 50.000 τ.μ στη δυτική ακτή της Φλόριντα.⁴³

Σύνοδοι Δ.Ο.Ε.

Στην 82^η Σύνοδο της Δ.Ο.Ε που πραγματοποιήθηκε στο Lake Placid το Φεβρουάριο του 1980, η ελληνική πρόταση συζητήθηκε από τα μέλη της Δ.Ο.Ε. Στην επίσημη εναρκτήρια τελετή ο Γραμματέας της Πρεσβείας των Η.Π.Α σημείωσε ότι η Κυβέρνησή του: «υποστηρίζει την εγκαθίδρυση μόνιμης εστίας για τους θερινούς και χειμερινούς Ολυμπιακούς».⁴⁴ Η επιστολή από τον Πρωθυπουργό Καραμανλή διανεμήθηκε στα μέλη της Συνόδου και ο Νησιώτης παρουσίασε την ανανεωμένη πρόταση και υπογράμμισε ότι αυτή η πρόταση δεν υπεβλήθη για να αποκομίσει πολιτικά οφέλη αλλά απέβλεπε μόνο στην εξυγίανση των Ολυμπιακών Αγώνων. Ο Πρόεδρος Killanin διακριτικά σημείωσε ότι πρέπει να ληφθεί σημαντική μέριμνα για την εξέταση της πρότασης του μόνιμου τόπου τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων και δεν θα πρέπει αυτή η απόφαση να ληφθεί απερίσκεπτα. Για αυτό το λόγο η Σύνοδος αποφάσισε ότι η ιδέα θα έπρεπε να εξεταστεί από νέα επιτροπή. Ο Louis Guirandou Ν' Diaye τοποθετήθηκε επικεφαλής από τον Πρόεδρο⁴⁵ και τα άλλα μέλη ορίστηκαν στη συνεδρίαση της Εκτελεστικής Επιτροπής της Δ.Ο.Ε. στη Λωζάννη το

³² . Martin Leighton: “Marina Adams, Greece’s Olympic Gift Horse – Can the Games go home again?”, *World Press Review*, Vol. 24, July 1980, p. 62.

³³ . Αλέξης Οικονομίδης: “Η Ελλάδα και οι Ολυμπιακοί Αγώνες: Ποια ουδετερότητα μπορεί να προσφέρει?”, *Ριζοσπάστης*, 7 Φεβρουαρίου 1980, σελ.3.

³⁴ . “Olympics’ Original Site in Greece Offered as the Permanent Home”, *The New York Times*, 3 February 1980, p. 10. “Back to Olympia”, *The Economist*, 23 February 1980, p. 54-55. “The War of the Games”, *The New York Times*, 28 March 1980, p. A34.

³⁵ . Lance Morrow: “The Boycott that might Rescue the Games”, *Time*, vol. 115, no. 6, 11 February 1980, pp. 47-48.

³⁶ . *Dernières Nouvelles*, 30 January 1980.

³⁷ . “Η Ευρώπη υπέρ της επιστροφής των Ολυμπιακών στην Ελλάδα”, *Η Καθημερινή*, 25 Σεπτεμβρίου 1980.

³⁸ . Κωνσταντίνος Καραμανλής: “Η Ελλάδα στην Ευρώπη 1977-1980”, στο: *Αρχείο, Γεγονότα και Κείμενα*, τ.11, Αθήνα 1997, σελ.378, 380-382.

³⁹ . “European Liberal Democratic Parties Oppose Soviet Occupation of Afghanistan”, *The Xinhua General Overseas News Service*, 17 February 1980.

⁴⁰ . “European Parliaments Urge Cancellation of Olympic Games”, *The Xinhua General Overseas News Service*, 13 February 1980.

⁴¹ . *Bild Zeitung*, 14 February 1980.

⁴² . John Lucas: *The Modern Olympic Games*, New York, 1980, p. 222. John Lucas: *Future of the Olympic Games*, Champaign, 1992, p. 59-60, note. 25. Ωστόσο αργότερα εξέφρασε την ιδέα ότι η Ελβετία είναι η καλύτερη λύση. John Lucas: “Let Olympics play at a permanent site”, *USA Today*, 16 September 1988. John Lucas: “Pick a Neutral Site”, *US News and World Report*, vol. 96, 28 May 1984.

⁴³ . Worrall: *My Olympic Journey*, p. 196.

⁴⁴ . *Remarks of the Secretary of State before the Solemn Opening of the 82nd IOC Session in Archive of James Worrall: Session Lake Placid, 10/12-2-1980.*

⁴⁵ . *IOC General Session Minutes, 82nd IOC Session, Lake Placid 1980, Vol. IV, 1956-1988, p. 278.*

1980.⁴⁶ Η νέα επιτροπή αποτελούνταν επίσης από τους Νησιώτη, James Worrall και Pedro Ramirez Vazquez⁴⁷ και ήταν επιφορτισμένη να εξετάσει: α) τη βασική αρχή για τον μόνιμο τόπο και β) τη νομική ευθύνη.⁴⁸

Ο Luis Guirandou - Ν'Diaye επισκέφθηκε την Ελλάδα στις 25 Απριλίου 1980 και μαζί με τον Έλληνα Πρωθυπουργό επιθεώρησαν τους χώρους τους οποίους ο τελευταίος πρότεινε στη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή. Ταξίδεψαν αεροπορικά στους τρεις προτεινόμενους χώρους: Κυλλήνη, Κατάκολο και Καϊάφα. Ο ίδιος έδωσε μια λεπτομερή αναφορά της επίσκεψής του στην Ελλάδα στην επόμενη Σύνοδο της Δ.Ο.Ε. που έλαβε χώρα στη Μόσχα το 1980.⁴⁹ Δήλωσε ότι: «αυτός είναι δεσμευμένος με τη διερευνητική εργασία, όχι με την επίλυση του ανίγματος και ότι δεν ήταν ακόμη σε θέση να δώσει απαντήσεις για όλες τις πτυχές του προβλήματος». Τα περισσότερα μέλη επέστησαν την προσοχή στη σύνοδο να επισημειώσει το θέμα το οποίο έπρεπε να μελετηθεί με σύνεση. Πολλοί προειδοποίησαν ότι αν επιλεγόταν ένας μόνιμος τόπος για τους αγώνες υπήρχε σοβαρός κίνδυνος για το ολυμπιακό κίνημα, για τις Ε.Ο.Ε. και τη Δ.Ο.Ε.⁵⁰ Ωστόσο, πριν τη Σύνοδο της Δ.Ο.Ε. στην Μόσχα είχε προηγηθεί μια αντιπαράθεση μεταξύ του Έλληνα Πρωθυπουργού και του Λόρδου Killanin λόγω του ότι ο πρώτος είχε την πεποίθηση ότι η πρότασή του είχε περιέλθει σε μια φάση στασιμότητας.⁵¹ Σε επιστολή του ο Λόρδος Killanin διαβεβαίωνε τον κ. Καραμανλή ότι η πρόταση του θα συζητηθεί πάλι στη Μόσχα και τον ενημέρωνε για τα παρακάτω:

«Η πρότασή σας είχε διευρυνόμενη γενική υποστήριξη από την κοινή γνώμη και τη συζήτησα με τον πρόεδρο Carter όταν ήμουν στην Ουάσινγκτον. Βέβαια εκφράστηκαν και σοβαρές αντιθέσεις στην πρόταση για μόνιμο τόπο τέλεσης και αυτός είναι ο λόγος εξαιτίας του οποίου ανησυχώ. Γι' αυτό η Επιτροπή δεν μπορεί να είναι έντο-

*να υποστηρικτική γιατί αυτό θα επηρεάσει τις Διεθνείς Ομοσπονδίες και τις Εθνικές Ολυμπιακές Επιτροπές τις οποίες αναγνωρίζουμε ως ανεξάρτητες».*⁵²

Η στάση του Juan Antonio Samaranch

Ως γνωστόν ο Juan Antonio Samaranch ανέλαβε την προεδρία της Δ.Ο.Ε. το 1980 αντικαθιστώντας τον απερχόμενο λόρδο Killanin. Ο Samaranch στην πρώτη σύσκεψη υπό την προεδρία του της Εκτελεστικής Επιτροπής τον Οκτώβριο του 1980, επικύρωσε τη σύσταση της Επιτροπής μόνιμης τέλεσης, με τον Louis Guirandou - Ν'Diaye ως προεδρεύοντα και τους Padilha από τη Βραζιλία, Ramirez Vazquez από το Μεξικό, Φιλάρετο από την Ελλάδα και James Worrall από τον Καναδά ως μέλη.⁵³ Η Επιτροπή πραγματοποίησε ταξίδι στην Ελλάδα το Νοέμβριο του 1980. Ο Padilha αδυνατούσε τελικώς να φθάσει εγκαίρως και ο Νησιώτης αντικατέστησε τον Φιλάρετο. Πέταξαν με ελικόπτερο στη νότια Ελλάδα, ώστε να εξετάσουν τις τρεις τοποθεσίες. Σύμφωνα με τα απομνημονεύματα του Worrall, η ελληνική κυβέρνηση κατέθεσε τους προτεινόμενους όρους της συμφωνίας με κάθε λεπτομέρεια, αλλά πρακτικά η Ελλάδα θα μεταβίβαζε την περιοχή στη Δ.Ο.Ε. η οποία με τη σειρά της θα έχτιζε όλες τις εγκαταστάσεις. Ήταν απολύτως προφανές στα μέλη της Επιτροπής ότι προέκυπτε ένας σημαντικός αριθμός σοβαρών ερωτήσεων που σχετιζόνταν με το νομικό καθεστώς της περιοχής, την ασφάλεια, το κόστος κ.α.⁵⁴

Μόλις ο Samaranch ανέλαβε την Προεδρία της Δ.Ο.Ε. διερεύνησε τις απόψεις των μελών της Δ.Ο.Ε. πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, αποστέλλοντάς τους μια επιστολή. Στις 14 Αυγούστου 1980, σύμφωνα με τη σύνθεση των απαντήσεων από τα μέλη της Δ.Ο.Ε. μόνο 3 μέλη διάκριντο ευνοϊκά στην ιδέα του μόνιμου τόπου τέλεσης, 19 ήταν αντίθετα, 13 θεωρούσαν ότι η ιδέα ήταν ενδιαφέρουσα αλλά ανεφάρμοστη και άλλοι 23 πίστευαν ότι η πρόταση θα έπρεπε να εξεταστεί προσεκτικά.⁵⁵ Δυστυχώς, πέραν της λίστας με τις συμπεριληφθείσες απαντήσεις δεν υπήρχαν άλλα στοιχεία στο αρχείο του James Worrall. Επίσης ο Πρόεδρος Samaranch ζήτησε τις απόψεις των Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών (Ε.Ο.Ε.) και των Εθνικών Ολυμπιακών Ακαδημιών (Ε.Ο.Α.), οι τελευταίες δήλωσαν, ότι ήταν όλες, μηδεμιάς εξαιρουμένης, αντίθετες στην

⁴⁶ . IOC Executive Committee Minutes, vol. III (1969-1981), Lausanne 1980, p. 277.

⁴⁷ . Βλέπε την επιστολή του Vazquez προς τον Killanin 2 July 1980. Archive of James Worrall, Session Lake Placid, 10/12-2-1980. Η άποψή του αναφορικά με την παραπάνω επιστολή ήταν η ακόλουθη: «Νομίζω ότι πρέπει να εξετάσουμε την Ελλάδα ως εναλλακτική λύση που θα μας επιτρέψει να διατηρήσουμε τους Ολυμπιακούς Αγώνες, συνελπώς εμείς θα έχουμε τη βεβαιότητα ότι θα λαμβάνουν χώρα, είτε σε οποιαδήποτε πόλη που θα εκλέγεται, ή στην Ελλάδα, σε περίπτωση που υπάρχει οποιαδήποτε δυσκολία».

⁴⁸ . Βλέπε παραπάνω : IOC Executive Committee Minutes, vol. III (1969-1981), p. 277.

⁴⁹ . "Report by Mr. Louis Guirandou - N. Diaye, Chairman of the Commission set up to study the Greek Proposal", Archive of James Worrall, Session Moscow, 15/18-7-1980/14M.

⁵⁰ . IOC General Session Minutes, 83rd IOC Session, Moscow 1980, vol. IV, (1956-1988), p. 288.

⁵¹ . Επιστολή από τον Καραμανλή στον Κυλλάνιν: Πρεσβεία της Ελλάδας, Αθήνα 5 Ιουλίου 1980. Αρχείο Καραμανλή.

⁵² . Επιστολή από τον Killanin στον Καραμανλή: IOC 7th July 1980. Archive of James Worrall Session Moscow, 15/18-7-1980.

⁵³ . Worrall: *My Olympic Journey*, p. 195.

⁵⁴ . Worrall: *My Olympic Journey*, p. 195-196.

⁵⁵ . "A synthesis of the replies by members of IOC to the president's letter dated 14th August 1980", Archive of James Worrall, Session Baden- Baden, 29-9/2-10-1981, 12E.

ιδέα της οργάνωσης των Αγώνων σε μόνιμη βάση στην Ελλάδα. Μεταξύ των Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών η ελληνική πρόταση έλαβε 5 θετικές απαντήσεις, 86 αρνητικές και 14 αποχές.⁵⁶ Οι πέντε θετικές απαντήσεις ήταν από την Ελλάδα, Μοζαμβίκη, Μάλτα, Νιγηρία και Ακτή Ελεφαντοστού. Ακόμη και η Ε.Ο.Ε. της Κύπρου δεν ήταν θετική και δήλωσε αποχή από τις απαντήσεις.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, Πρόεδρος πλέον της Ελληνικής Δημοκρατίας έστειλε μια νέα επιστολή στον Juan Antonio Samaranch ζητώντας να διενεργηθεί σοβαρή μελέτη στην υποβληθείσα πρότασή του.⁵⁷ Ο Samaranch επισκέφθηκε την Ελλάδα και συναντήθηκε με τον Κωνσταντίνο Καραμανλή όπως επίσης και με τον Υφυπουργό αρμόδιο για θέματα αθλητισμού, Αχιλλέα Καραμανλή. Σχετικά με την ελληνική πρόταση δήλωσε: «ότι η πρόταση θα συνεχίσει να μελετάται με κάθε διακριτικότητα και ειλικρίνεια, χωρίς να επιδιωχθεί εσπευσμένη απόφαση η οποία να προκαθορίζει την (μελλοντική) υιοθέτηση ή μη της πρότασης».⁵⁸ Σύμφωνα με την αυτοβιογραφία του στην επίσκεψη του στην Ελλάδα ο Samaranch προσπάθησε να αλλάξει τις πεποιθήσεις του Καραμανλή χωρίς επιτυχία.⁵⁹

Ο Πρόεδρος Samaranch και ο Λόρδος Killanin από κοινού έκαναν έμμεση αναφορά στη «γενναιόδοξη πρόταση» της Ελλάδας στις ομιλίες τους στο 11^ο Ολυμπιακό Συνέδριο του Baden-Baden, ένα από τα θέματα του οποίου ήταν ακριβώς «Το μέλλον των Ολυμπιακών Αγώνων». Ωστόσο, ο Λόρδος Killanin προετοίμαζε τα μέλη και προκατέλαβε τη συζήτηση που θα ακολουθούσε. Στην εναρκτήρια ομιλία του προέβαλλε τα ακόλουθα επιχειρήματα:

«Θα συζητήσετε, κυρίες και κύριοι, την οργάνωση των μελλοντικών Ολυμπιακών συμπεριλαμβάνοντας τις δυνατότητες του μόνιμου τόπου τέλεσης, είτε στην Ελλάδα είτε κάπου αλλού. Δεν επιθυμώ να προκαταλάβω αυτή τη συζήτηση μη έχοντας όλες τις αναφορές από την Επιτροπή ή μη όντας απόλυτα ενημερωμένος, αλλά πιστεύω ότι αυτό δεν θα λύσει τις πολιτικές παρεμβάσεις, και θα οδηγήσει σε εκτενέστατα διοικητικά προβλήματα. Ίσως θα πρέπει οι Αγώνες να περιοδεύουν σε διαφορετικές ηπείρους σε ημι-μόνιμες τοποθεσίες αλλά αυτό είναι κάτι, κυρίες και κύριοι, που άπτεται σε εσάς να προτείνεται για

το μέλλον».⁶⁰

Ο Πρόεδρος της Δ.Ο.Ε. Samaranch στη γενική εισαγωγική του εισήγηση υπεστήριξε:

«...σε ό,τι αφορά τη γενναιόδοξη πρόταση της Ελλάδας, παρά το ότι στηρίζεται από τους ανθρωπιστές και τους ιδεαλιστές, φαίνεται ότι συναντά όχι λιγότερο αποφασιστική αντίδραση από άλλους.»⁶¹

Ακολούθησαν και άλλοι εισηγητές οι οποίοι εξέφρασαν την αντίθεσή τους στην πρόταση.⁶² Εξαιρέση αποτέλεσε η τοποθέτηση του Γενικού Γραμματέα της Εθνικής Ολυμπιακής Επιτροπής της Τυνησίας S. Baly ο οποίος διπλωματικά άφησε μια μικρή πιθανότητα υπερψήφησης της πρότασης:

«...στην περίπτωση που η αδυναμία οργάνωσης των Αγώνων γίνει πραγματικότητα, θα πρέπει να εξεταστεί ο ορισμός ενός μόνιμου τόπου [διεξαγωγής τους]... η Ολυμπία θα ήταν το ιδανικό μέρος το οποίο θα ικανοποιούσε αυτή την ανάγκη.»

Η τελική διακήρυξη του Συνεδρίου περιείχε μια δήλωση σύμφωνα με την οποία «Οι Ολυμπιακοί Αγώνες θα συνεχίσουν να διοργανώνονται οπουδήποτε στον κόσμο».⁶³ Μερικές ημέρες αργότερα, στην 84^η Σύνοδο της στο Baden-Baden, η Δ.Ο.Ε. ομόφωνα υιοθέτησε ένα απαντητικό προσχέδιο προς την ελληνική κυβέρνηση.⁶⁴ Ο Guirandou-N'Dayie, παρέδωσε μια αναφορά με τις γενικόλογες απόψεις της Επιτροπής. Επί της ουσίας η Δ.Ο.Ε. -εξέφραξε τη βαθιά της ευγνωμοσύνη στην Ελλάδα- υπογραμμίζοντας ότι ήταν αναγκασμένη να λάβει υπόψη της πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι οι Αγώνες είχαν ήδη ανατεθεί στο Λος Άντζελες και στη Σεούλ και ότι πολλές πόλεις από όλο τον κόσμο είχαν εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους να παρουσιάσουν τις υποψηφιότητές τους για το 1992. Τελικώς εκθειάζαν τη σημαντικότητα της πρότασης και δήλωναν ότι -εάν κρίνονταν απαραίτητο- θα αποτελούσε αντικείμενο βαθιάς μελέτης εν ευθέτω χρόνο.⁶⁵

Το ζήτημα της μόνιμης τέλεσης ήταν μέχρι στιγμής ένα ελκυστικό θέμα για ακαδημαϊκές έρευνες. Μια πολύ σημαντική μελέτη σχετικά με το «Νομικό καθεστώς για ένα μόνιμο ολυμπιακό τόπο» δημοσιεύθηκε

⁵⁶ . "Result of the Enquiry Carried out Amongst National Olympic Committees on the Permanent Site for the Olympic Games", Archive of James Worrall, Session Baden Baden, 29-9/2-10-1981, 12E.

⁵⁷ . Επιστολή Κ. Καραμανλή προς τον J. Samaranch, 19th August 1981, Archive of James Worrall, Session Baden Baden, 29-9/2-10-1981, 12E.

⁵⁸ . Πρακτικά 8ης Συνεδρίασης Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής, 26 Μαΐου 1981, σελ. 177.

⁵⁹ . Χουάν Αντόνιο Σάμαρανκ: 21 χρόνια στην Προεδρία της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, Αθήνα, 2002, σελ.31, 32, 33.

⁶⁰ . Lord Killanin: "The Olympic Movement since Varna", 11th Olympic Congress in Baden-Baden 1981, Proceedings, vol. 1, pp. 40-44, p. 43.

⁶¹ . Report of the XIth Olympic Congress in Baden-Baden. Lausanne: IOC Publications, 1982, Vol. 1, p. 32.

⁶² . Γαργαλιάνος, Δημήτριος: « Η πρόταση του Κωνσταντίνου Καραμανλή για τη μόνιμη τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα», Έμφαση 6, 2001, 19-23, σελ. 22-23.

⁶³ . Report of the XIth Olympic Congress in Baden-Baden. Lausanne: IOC Publications, 1982, Vol. 1, p. 109.

⁶⁴ . Minutes of the 84th Session of the IOC, Baden-Baden, September 29-October 2 1981, p. 28. Archive of James Worrall, Session Baden Baden, 29-9/2-10-1981, 12E.

⁶⁵ . Βλέπε επίσης: "The Resolution concerning the Greek Proposal", Olympic Review, vol. 169, November 1981, p. 641.

Πίνακας 1. Δημοσκοπήση σε 15 χώρες σχετικά με τον μόνιμο τόπο διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων (εκατοστιαία αναλογία)

Χώρες	Μόνιμα στην Ελλάδα	Υπέρ της περιφερειακής τέλεσης	Δεν γνωρίζω
Ελλάδα	91	8	1
Μεγάλη Βρετανία	52	41	7
Ολλανδία	45	45	10
Αυστραλία	41	53	6
Βέλγιο	37	42	21
Η.Π.Α	37	54	9
Δυτική Γερμανία	37	61	2
Νορβηγία	34	52	14
Ελβετία	33	50	17
Ιαπωνία	31	66	3
Ιταλία	27	62	11
Καναδάς	26	65	9
Αυστρία	25	61	14
Γαλλία	23	66	11
Τουρκία	2	95	3

στο *Journal of International Law and Politics* το 1982 η οποία αποκαλύπτει ότι «η στενά οριζόμενη αυτονομία η οποία απαιτούνταν μπορεί να επιτευχθεί από τη δημιουργική χρήση ενός συνδυασμού παραδοσιακά δημόσιων και ιδιωτικά διεθνών οργάνων».⁶⁶

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1984

Στο Λος Άντζελες η ελληνική πρόταση ήρθε ξανά στην επιφάνεια. Για μια ακόμη φορά οι διεθνείς συγκρούσεις έπληξαν τους Αγώνες. Η Σοβιετική Ένωση και μερικές άλλες χώρες αποφάσισαν να απέχουν από τους Αγώνες. Ο Πρόεδρος Καραμανλής έδωσε μια συνέντευξη και υπενθύμισε στον κόσμο την πρότασή του.⁶⁷ Στη Γαλλία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διακήρυξε την αναγκαιότητα καθιέρωσης ενός μόνιμου τόπου τέλεσης των Ολυμπιακών στην Ελλάδα.⁶⁸ Στις Η.Π.Α. υιοθετήθηκε από κοινού ψήφισμα εκφράζοντας το αίσθημα του Κογκρέσσου ότι θα μπορούσε να ιδρυθεί στην Ελλάδα ένας μόνιμος τόπος για τους θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες.⁶⁹ Ο Bill Bradley για μια ακόμη φορά επανέλαβε τις ιδέες του⁷⁰ και πολλά άρθρα παρόμοιου περιεχομένου εμφανίστηκαν στις εφημερίδες

μερικά από αυτά ευνοϊκά⁷¹ και άλλα αντίθετα.⁷²

Η ιδέα της ίδρυσης του μόνιμου τόπου για τους μελλοντικούς Ολυμπιακούς Αγώνες στην Ελλάδα συνάντησε την επιδοκίμασία μόνο μεταξύ Ελλήνων, Βρετανών και Αμερικανών αποφοίτων κολλεγίων, σύμφωνα με μια έρευνα σε 15 χώρες που διενεργήθηκε από τις 25 Ιουνίου έως τις 2 Ιουλίου 1984 από την Gallup Poll.⁷³

Ο Καραμανλής έστειλε για μια ακόμη φορά μια επιστολή προς τον πρόεδρο της Δ.Ο.Ε., επαναλαμβάνοντας την πρότασή του.⁷⁴ Η Δ.Ο.Ε. απάντησε ότι ήταν έτοιμη να μελετήσει εκτενέστερα την πρόταση υπό τον όρο να της κατέθετε η Ελλάδα έναν πλήρη φάκελο όσον αφορά τις νομικές, οικονομικές και τεχνικές πλευρές.⁷⁵ Δυστυχώς δεν κατατέθηκε ποτέ τέτοιος φάκελος ή μελέτη μέχρι τώρα, και φυσικά η Δ.Ο.Ε. δεν ασχολήθηκε ποτέ ξανά με την υπόθεση της ελληνικής πρότασης.

⁶⁶ . Frederic C. Rich: "The Legal Regime for a Permanent Olympic Site", *Journal of International Law and Politics*, 15, 1, Fall 1982, pp. 3-53.

⁶⁷ . *The Associated Press*, 9 May 1984.

⁶⁸ . *The Wall Street Journal*, 25 May 1984.

⁶⁹ . The Library of Congress: *www.Thomas (Library of Congress).html*.

⁷⁰ . "Bradley Seeks Permanent Olympic Site", *The New York Times*, 12 August 1984.

⁷¹ . "IOC Warms to Greek Plan to Give Games Home", *The Guardian*, 16 August 1984. *The New York Times*, 9 May 1984, 16 May 1984 & 29 May 1984.

⁷² . *The Associate Press*, 23 July 1984. *States News Service*, August 1984.

⁷³ . *Neue Zorcher Zeitung*, 28 July 1984. *The New York Times*, 3 August 1984.

⁷⁴ . Archive of James Worral. Session Los Angeles, 25/26 -7-1984.

⁷⁵ . *IOC General Sessions Minutes*, 87th IOC Session, Los Angeles 1984, vol. IV (1956-1988), p. 333. Η απόφαση η οποία έστειλε το ζήτημα στις καλένδες προκάλεσε ειρωνικά σχόλια τα οποία δημοσιοποιήθηκαν από τον ελληνικό κομμουνιστικό τύπο, ο οποίος άλλωστε ήταν αντίθετος με την ιδέα από την αρχή: *Ριζοσπάστης*, 24 Ιουλίου 1984, σελ. 8.

Συμπεράσματα

1. Τα συνεχόμενα μποϊκοτάζ, οι πολιτικές αντιπαραθέσεις και γενικότερα τα παρακμιακά φαινόμενα που εμφάνιζαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στις δεκαετίες του 1970 και 1980, οδήγησαν τον Κωνσταντίνο Καραμανλή στην υποβολή των προτάσεων για τη μόνιμη τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα. Αν και σήμερα η πρόταση ενός μόνιμου τόπου τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων φαίνεται ως μη ρεαλιστική τη συγκεκριμένη περίοδο φάνηκε περισσότερο από ποτέ επίκαιρη. Τούτο αποδεικνύουν τα σχετικά δημοσιεύματα του ξένου τύπου που προηγήθηκαν της πρότασης.

2. Η δεύτερη πρόταση του Κ. Καραμανλή, το 1980, ήταν καλύτερα σχεδιασμένη και ουσιαστικότερη καθώς πρότεινε μια συγκεκριμένη τοποθεσία ως μόνιμη έδρα με την προοπτική αυτή να μετατραπεί σε έναν ουδέτερο και απαραβίαστο χώρο. Η πρόταση για έναν ουδέτερο και απαραβίαστο μόνιμο τόπο τέλεσης στην Ελλάδα αντιμετωπίστηκε ευνοϊκά από μερίδα του Αμερικανικού και Ευρωπαϊκού τύπου, Ευρωπαίους ηγέτες και Κοινοβούλιο, αρνητικά όμως από τα μέλη της Δ.Ο.Ε., τις Ε.Ο.Ε. και τις Διεθνείς Αθλητικές Ομοσπονδίες. Η άρνηση των μελών της Δ.Ο.Ε. πιθανότατα υπαγορεύτηκε από την αίσθησή τους ότι μια τέτοια προοπτική σταδιακά θα μείωνε την εξουσία τους, θα περιόριζε σημαντικά την εμπορευματοποίηση και τα έσοδα του ολυμπιακού κινήματος.

3. Ο λόρδος Killanin αντιμετώπισε με αδιαφορία την πρόταση και με διπλωματικό τρόπο ουσιαστικά χρονοτρίβησε. Αντίθετα ο Samaranch φάνηκε αποφασιστικός, λειτούργησε άμεσα, έλαβε υπόψη του τις απόψεις των μελών της Δ.Ο.Ε., των Ε.Ο.Ε. και των Διεθνών Αθλητικών Ομοσπονδιών και κατέληξε γρήγορα σε μια αρνητική απάντηση στην ελληνική πρόταση.

4. Μέλη του Κογκρέσου των Η.Π.Α. καθώς και μερίδα του τύπου της υποστήριξαν την πρόταση. Η κυβέρνηση των Η.Π.Α., την περίοδο πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1980, εκμεταλλεύτηκε ωστόσο τη συγκεκριμένη ιδέα του μόνιμου τόπου τέλεσης με σκοπό να εμφανισθεί παγκοσμίως ότι έχει να παρουσιάσει μια εναλλακτική πρόταση σχετικά με το μέλλον των Αγώνων. Απώτερος στόχος της ήταν να πείσει τους Αμερικανούς και άλλους αθλητές να απέχουν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Μόσχας. Με τη στάση της αυτή ουσιαστικά παρακίνησε τον Κ. Καραμανλή να υποβάλλει εκ νέου την πρότασή του ενώ τα μέλη της Αμερικανικής Ολυμπιακής Επιτροπής την καταψήφισαν.

5. Η συγκεκριμένη πρόταση του μόνιμου τόπου τέλεσης αν και γενικά χαρακτηρίζεται ως ουτοπία, θα μπορούσε στις μέρες μας να επανέλθει όταν οι συνθήκες το απαιτήσουν. Οποιοδήποτε πρόβλημα ασφάλειας των Ολυμπιακών Αγώνων, για παράδειγμα, θα μπορούσε άμεσα να επαναφέρει την ιδέα του μόνιμου τόπου τέλεσης στο προσκήνιο.

